Obraćanje visokog predstavnika i specijalnog predstavnika Evropske unije

Okrugli sto u organizaciji Turskog instituta za ekonomska i politička istraživanja (TEPAV)
Ankara, 22. novembar 2010. godine

Međunarodna zajednica je na strani bosanskohercegovačkih građana

Dame i gospodo,

Kao što mnogi od vas znaju prošle godine tokom posjete ministra vanjskih poslova, Ahmeta Davutoglua, u Sarajevu je otvoren Kulturni centar „Yunus Emre“. To je prvi od niza centara koje Fondacija „Yunus Emre“ planira voditi izvan Turske.

Jasno je da ovaj centar u Bosni i Hercegovini odražava tijesne istorijske i kulturološke veze između Turske i Balkana. No, ovaj centar još više odražava *vrstu* kulture koja se tradicionalno njeguje u jugoistočnoj Evropi i koja se reflektira u duhovnom humanizmu poezije Yunusa Emrea.

Emre je napisao mudre i naoko jednostavne stihove koji kažu:

„Voda iz iste fontane
Ne može biti i gorka i slatka“

ponavljajući, u ovom slučaju, Poslanicu svetog Ivana iz Novog zavjeta.

Svi smo mi voda iz iste fontane, bez obzira na našu etničku ili vjersku ili političku pripadnost.

Stranci ponekad pretpostavljaju da bi toj istini trebali podučiti narode na Balkanu, no ta istina je utkana u samo tkivo balkanske kulture i u području jugoistočne Evrope se već vjekovima poštuje.

Ova regija je raznolika kao i bilo koja druga regija evropskog kontinenta i njen prosperitet i sigurnost će biti izgrađeni *zbog* te raznolikosti, a ne njoj *usprkos* – jer je solidarnost naroda i zajednica *različitih* vjerskih opredjeljenja i različitih kultura obično kreativnija, otpornija i fleksibilnija od puke solidarnosti među onima koji vjeruju u iste stvari i poštuju istu tradiciju.

I kao što postoji matrica po kojoj funkcioniraju kulture u ovoj regiji, tako i među glavnim partnerima u regiji postoji niz raznolikih tradicija i interesa.

Sve veći angažman Turske u diplomatiji Zapadnog Balkana evoluirao je tokom proteklih godina i u ovom multikulturnom kontekstu se pokazuje uspješnim. Turska i drugi međunarodni akteri mogu tome dati svoj specifičan doprinos.

Diplomatska revolucija

Zajednička težnja svih zemalja Zapadnog Balkana da osiguraju članstvo u EU prerasla je u ono što se sa pravom može opisati kao diplomatska revolucija.

Susjedi Bosne i Hercegovine pokrenuli su proces zbližavanja, koji predvode Zagreb i Beograd. Tokom 2010. godine bili smo svjedoci značajnih poteza i inicijativa sa ciljem da se povuče linija između tragedije koja se desila u prošlosti i mogućnosti koje nude sadašnjost i budućnost.

Od zemalja van regije, Turska je dala ključan doprinos ovom diplomatskom zbližavanju i želio bih iskoristiti ovu priliku da javno izrazim koliko međunarodna zajednica u Bosni i Hercegovini cijeni predanost, kreativnost i produktivan stav koji su pokazali predsjednik Gül, premijer Erdogan i ministar vanjskih poslova Davutoglu.

Na terenu sam izgradio odnos bliskosti i saradnje sa ambasadorom Vefahanom Ocakom i to je bilo od neprocjenjive vrijednosti za obavljanje mog posla, kako visokog predstavnika tako i specijalnog predstavnika EU.

Možda bih se u ovom trenutku mogao pozvati na istorijski afinitet koji kao austrijski diplomata imam prema svom turskom sugovorniku što se tiče rada u Bosni i Hercegovini. Iz očiglednih istorijskih razloga mi dijelimo i neke prednosti i neke mane.

Mane proističu iz činjenice da su naše zemlje prije mnogo vremena imale ulogu okupatora u toj zemlji. Shodno tome ljudi su razumljivo osjetljivi oko uloge koju imamo danas.

Ali to je pitanje *osjećaja*, ništa više od toga. Iskustvo pokazuje da, ako i mi pokažemo da radimo s osjećajem, nema razloga zašto bi nas istorija sprečavala u našim sadašnjim naporima da damo efikasan doprinos rješavanju nekih od problema BiH.

Prednosti naše zajedničke prošlosti su da imamo određeni afinitet prema Bosni i Hercegovini i njenoj kompleksnoj

kulturi, zbog toga što su naše zemlje u određenom trenutku imale direktan uticaj na razvoj te kulture.

Napredak

Petnaesta godišnjica Daytonskog mirovnog sporazuma je dobra prilika da se uradi analiza, da se ispita šta je postignuto u Bosni i da se razmotri put naprijed.

Više od decenije jako vodstvo međunarodne zajednice, koje je koordinirao OHR, osiguravalo je značajan napredak – značajno veći napredak, mislim, nego što je i jedna od potpisnica Daytonskog mirovnog sporazuma smatrala mogućim.

Kraj neprijateljstava i značajan povratak izbjeglih spada u ta postignuća. Tokom prve četiri godine nakon Daytona bili smo svjedoci „normalizacije“ političkih diskusija. Govor mržnje, koji podcrtava podjele i hrani animozitet i strah, nije više bio prihvatljiv.

Pored obnove infrastrukture, koja je u velikoj mjeri završena do početka nove decenije, Bosna i Hercegovina je postigla značajan napredak u izgradnji privrede koja se bitno razlikuje od modela koji se uglavnom oslanja na tešku industriju, kakav je postojao prije sukoba.

Do početka globalne recesije zemlja je bilježila najveću stopu ekonomskog rasta u jugoistočnoj Evropi. Konvertibilna marka ostaje najstabilnija valuta u regiji, a uspješne reforme, poput uvođenja najmodernijeg sistema PDV-a, omogućile su razvoj stvarne poduzetničke tržišne ekonomije.

Danas je Bosna i Hercegovina efikasna članica Vijeća sigurnosti UN-a.

Ukratko, očito je da je BiH prošla kroz duboku transformaciju, posebno tokom prvih jedanaest godina nakon Daytona.

Nažalost, nakon ove pozitivne putanje došlo je do negativnog preokreta.

Uznemirujući razvoj događaja

Uprkos pozitivnom razvoju događaja koji sam opisao, trenutna realnost Bosne i Hercegovine je uznemirujuća.

Dok je na području Zapadnog Balkana sve brže dolazilo do diplomatskog približavanja, u Bosni i Hercegovini se pojavio suprotan trend. Reformski proces se zaustavio, čak je došlo i do pokušaja da se ponište reforme koje su provedene i od kojih građani već imaju koristi.

Ovo je djelomično prouzrokovano ponovnom pojavom etničkog šovinizma, koji je bio u potpunosti diskreditiran katastrofalnim sukobom.

Nije slučajnost što ponovno rađanje nacionalizma iznova prati siromaštvo i kriminal.

Globalna recesija nije jedini krivac za pad životnog standarda i povećanje nezaposlenosti. Ovo je uzrokovala politička paraliza i namjerna opstrukcija zakonodavnih mjera koje bi pomogle da se ublaže posljedice recesije.

Prema tome, prioritet Bosne i Hercegovine danas mora biti okončanje začaranog kruga u kome se materijalni interesi građana sistematski žrtvuju za političke interese male manjine.

Šačica političkih lidera možda vjeruje da ima interes u podrivanju oporavka Bosne i Hercegovine i jačanju vlastite pozicije oko jednog malog centra moći.

Ova strategija je oprobana ranije i završila je katastrofalno.

I opet će završiti tako.

Novi početak

Međutim, još nije kasno da lideri u Bosni i Hercegovini napuste ovaj pristup koji vodi u ćorsokak. Ja sam u proteklim sedmicama nekoliko puta ponovio da oktobarski izbori nude mogućnost novog početka u političkim procesima.

Ovaj novi početak može donijeti ogromnu korist građanima, posebno u svjetlu poboljšanoga regionalnog okruženja.

Niko u Bosni i Hercegovini ne želi da naredne četiri godine budu godine konfrontacije i neproduktivnosti kao što su bile prošle četiri. Građani hoće napredak, a ne paralizu. Integraciju, a ne daljnje podjele.

U konačnoj analizi, na građanima je da odluče koliko će popuštati svojim liderima.

S druge strane, nema razloga zašto bi mala grupa političara odlučivala o tome koliko mnogo ili koliko malo koristi će građani Bosne i Hercegovine imati od evroatlantske integracije.

Program evroatlantske integracije je uspostavljen konsenzusom koji je uvijek imao eksplicitnu i preovlađujuću podršku šire javnosti.

Ni jedan političar nema pravo da uslovljava težnje četiri miliona ljudi vlastitim uslovima.

Bosna i Hercegovina ide naprijed putem koji će je odvesti u puno članstvo NATO-a i Evropske unije kao prosperitetnu, sigurnu i suverenu državu.

Oni koji žele da zaustave ovaj put u raskoraku su sa ogromnom većinom vlastitog naroda i sa međunarodnom zajednicom.

Sastavni dijelovi poslijeratnog oporavka i evroatlantske integracije nalaze se u samim temeljima Daytonskog mirovnog sporazuma.

Daytonski mirovni sporazum potvrđuje i garantira teritorijalni integritet i suverenitet Bosne i Hercegovine, posebno u Aneksu 4 Ustava BiH.

Dayton također predviđa postojanje stabilizacijskih snaga NATO-a – današnji EUFOR – i pozicije visokog predstavnika kao najvišeg autoriteta u tumačenju i osiguranju implementacije Sporazuma. To je funkcija koju ja obavljam danas. To je funkcija koja će se nastaviti sve dok bude potrebno.

U podršci napretku ove zemlje, njenom suverenitetu i razvoju kao prosperitetne i sigurne tržišne ekonomije, međunarodna zajednica je očigledno na istoj poziciji kao i građani Bosne i Hercegovine. Ja ne vidim nikakvog razloga zašto bismo se mi osjećali bojažljivim i obazrivim u vezi s ovim.

Ugovor

Nedavna odluka Evropske unije da uvede bezvizni režim za građane Albanije i Bosne i Hercegovine je značajna jer zvanično potvrđuje ugovor koji postoji između Evropske unije i zemalja Zapadnog Balkana.

Očigledno je da ukidanje viznog režima ima praktične posljedice – time će se povećati broj putovanja između ove dvije zemlje i EU, imat će pozitivan uticaj na privredu u regiji, posebno zato što će poduzetnicima olakšati kretanje među tržištima.

Ali čak i više od ove praktične koristi, ova odluka ponovno

potvrđuje istorijsku opredijeljenost Evropske unije da Zapadnom Balkanu otvori svoja vrata.

Tvrdnje da Evropa tek verbalno podržava proširenje na jugoistok, ili da se program integracije sastoji od nemogućih ili nepravednih uslova, nisu istinite.

Proces integracije uključuje usvajanje pravosudnih, socijalnih, ekonomskih i političkih normi koje su donijele mir i prosperitet za 500 miliona građana Evropske unije. Kada uslovi budu ispunjeni – kao što pokazuje i slučaj liberalizacije viznog režima – praktične prednosti za građane brzo će uslijediti.

Nema ničeg nejasnog ili nepravednog u vezi s ovim.

U posljednjem Izvještaju Evropske komisije o ostvarenom napretku ustanovljeno je da Bosna i Hercegovina nije provela ključne elemente dogovorenog programa – uglavnom zato što su neki politički lideri svjesno nastojali da ugroze ovaj proces.

Kao posljedica takve domaće političke strategije, građani Bosne i Hercegovine morali su čekati duže od drugih prije nego što su došli u priliku da iskoriste prednosti bezviznog režima, a još uvijek nemaju pristup velikom broju prednosti koje bi inače mogli uživati.

Put do željene destinacije

Velika količina političke energije potrošena je na argumente u vezi sa nastavkom rada OHR-a. Interesantno je da su oni koji su bili najglasniji u pozivima na zatvaranje OHR-a također predvodili opoziciju koja se suprotstavljala ispunjavanju uslova koji bi omogućili zatvaranje OHR-a.

Vijeće za provedbu mira definiralo je kriterije za zatvaranje OHR-a prije gotovo tri godine, te su se do sada mogli poduzeti

potrebni koraci.

Ali, ti koraci nisu poduzeti, a to je dokaz da domaći politički establišment nije bio u stanju da profesionalno i efikasno radi u ime građana Bosne i Hercegovine.

OHR može i nastavit će da vrši ulogu koja mu je dodijeljena mirovnim ugovorom sve dok se ne ispune ciljevi i uslovi za njegovo zatvaranje. OHR može nastaviti svoj rad zajedno sa ojačanim prisustvom EU.

Nikada nisam krio da smatram da je period redovnog korištenja bonskih ovlasti kao zamjene za rad lokalnih vlasti definitivno iza nas. Ali u isto vrijeme, međunarodna zajednica, kao garant Daytonskog sporazuma, i moj ured, kao glavni autoritet za tumačenje tog sporazuma, imaju ovlasti i vršit će te ovlasti kako bi spriječili svaki pokušaj osporavanja mirovnog sporazuma.

Pregovori o ustavnoj reformi koji se moraju nastaviti u narednim mjesecima mogu rezultirati nekim rješenjima za nefunkcionalnu državnu vlast, čiji su rezultati rada nedovoljni i koja je kontinuirani međunarodni angažman u domaćoj politici učinila potrebnim.

Kao što znate, osnovna premisa ove reforme jeste da se osigura da svaki građanin Bosne i Hercegovine uživa ista temeljna građanska i politička prava kao građani u Evropskoj uniji.

I ovdje je pjesnik Yunus Emre, koji je pisao prije više od sedam stoljeća, iskazao temeljan zdrav razum, nešto što bi se moglo primijeniti u velikoj mjeri u većini zemalja svijeta danas:

Gledaj na sve ljude kao na sebi ravne,

napisao je Yunus Emre

Gledaj na skromne kao na heroje.

Heroji u Bosni i Hercegovini su četiri miliona građana koji su stoički trpjeli velike teškoće jako dugo. Međunarodna zajednica je na strani ovih četiri miliona građana i nastavit ćemo da radimo sve što je u našoj moći kako bismo im omogućili da stignu na svoju željenu destinaciju, kao građani suverene, prosperitetne i sigurne države koja je u potpunosti integrirana u Evropsku uniju.

Hvala vam.